

สำเนา

ที่ สม ๐๐๐๑/๐๑/๔๔

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๔๒๒ ถ.พญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐

๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๘

เรื่อง ข้อเสนอต่อการเจรจาข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา
ประเด็นผลกระทบต่อข้าวหอมมะลิและทรัพยากรชีวภาพ

กราบเรียน นายกรัฐมนตรี

ตามที่รัฐบาลกำลังดำเนินการเจรจาข้อตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) กับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยรวมประเด็นเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาเป็นประเด็นหนึ่งของการเจรจานั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีความกังวลต่อการเจรจาในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากอาจจะทำให้เกิดผลกระทบต่ออนาคตของข้าวหอมมะลิและฐานทรัพยากรชีวภาพของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจเป็นการลดรอนสิทธิของเกษตรกรในทรัพยากรชีวภาพ และลดรอนอำนาจอธิปไตยของประเทศ

จากการวิเคราะห์ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นที่สังเกตการณ์ว่าสหรัฐอเมริกามีแนวโน้มที่จะเรียกร้องให้ประเทศไทยยอมรับการจดสิทธิบัตรในสิ่งมีชีวิตทุกประเภท โดยให้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ยูโปฟ (UPOV 1991) ดังที่ได้ดำเนินการสำเร็จมาแล้วกับประเทศชิลี สิงคโปร์ และโมร็อกโก เป็นต้น หากประเทศไทยยอมรับข้อตกลงตามแนวทางดังกล่าวจะเปิดโอกาสให้นายวิจัยและบริษัทของประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถจดสิทธิบัตรข้าวที่พัฒนาไปจากข้าวหอมมะลิ นำเอาทรัพยากรชีวภาพของประเทศไปใช้ประโยชน์และจดสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา โดยไม่ต้องขออนุญาตเข้าถึง ไม่ต้องทำสัญญา ส่วนแบ่งประโยชน์ รวมทั้งเกิดผลกระทบต่อสิทธิและวิถีชีวิตของเกษตรกร เช่น เกษตรกรจะไม่สามารถเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่จดสิทธิบัตรไปปลูกในฤดูถัดไป และไม่สามารถแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ระหว่างเพื่อนบ้าน เป็นต้น

นอกจากนี้ การยอมรับข้อตกลงทรัพย์สินทางปัญญาตามข้อเสนอของประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีผลทำให้ประเทศไทยต้องแก้ไขกฎหมายภายใน เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒, พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒, พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นต้น อันจะเป็นการตัดสิทธิและการคุ้มครองผลประโยชน์ของเกษตรกรและชุมชนท้องถิ่น ในขณะที่ตอบสนองประโยชน์ต่อบริษัทขนาดใหญ่ของประเทศสหรัฐอเมริกา ไปพร้อมๆ กันด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขอเสนอจุดยืนของประเทศไทยในการเจรจาข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเจรจาในครั้งที่ ๔ เดือนกรกฎาคม ๒๕๔๘ ณ เมืองมอนทานา ประเทศสหรัฐอเมริกา ดังต่อไปนี้

๑. ประเทศไทยต้องมีจุดยืนอย่างมั่นคงที่จะไม่ยอมรับระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของฝ่ายสหรัฐโดยเด็ดขาด ไม่ว่าจะเป็นการยอมรับระบบกฎหมายสิทธิบัตรในสิ่งมีชีวิต การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาอุปอฟ และการนำเอากฎหมายเครื่องหมายการค้ามาแทนการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การยอมรับระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยจะทำให้เกิดความเสียหายต่อตลาดและพันธุกรรมข้าวหอมมะลิดังที่ได้กล่าวแล้ว จะส่งผลต่อการดูแลจัดการทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชนิดหรือประเภทอื่นๆทั้งหมด

จุดยืนเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาของไทยต้องไม่เป็นการเพิ่มการคุ้มครองที่มากกว่าความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าภายใต้องค์การการค้าโลก ซึ่งขณะนี้ให้สิทธิประเทศสมาชิกมีทางเลือกอื่นที่ไม่ต้องใช้กฎหมายสิทธิบัตรสิ่งมีชีวิต ไม่จำเป็นต้องเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาอุปอฟ และมีโอกาสสูงที่จะได้รับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของข้าวหอมมะลิและสินค้าเกษตรอื่นๆ ในระดับเดียวกับที่ประเทศยุโรปได้รับการคุ้มครองไวน์และสุรา

๒. รัฐบาลไทยต้องแสดงบทบาทการเจรจาในเชิงรุกในการคุ้มครองข้าวหอมมะลิ ทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑) เรียกร้องให้ฝ่ายสหรัฐแก้ปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของไทยในกรณีข้าวหอมมะลิ โดยห้ามมิให้บริษัทค้าข้าวในประเทศสหรัฐอเมริกาแอบอ้างเอาข้าวพันธุ์อื่นขายในนาม "จัสมินไรซ์" การแก้ไขเรื่องนี้ต้องดำเนินไปให้แล้วเสร็จก่อนได้ข้อสรุปในการเจรจา นอกจากนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาคงต้องใช้บรรทัดฐานเดียวกับที่ได้กดดันให้รัฐบาลไทยกวดขันการละเมิดลิขสิทธิ์ภาพยนตร์ เพลง และซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศสหรัฐฯ ได้ใช้เป็นเงื่อนไขบังคับฝ่ายไทยก่อนเปิดการเจรจา FTA

๒.๒) ประเทศไทยต้องเรียกร้องให้ฝ่ายสหรัฐอเมริกายอมรับสิทธิอธิปไตยของประเทศไทยเหนือทรัพยากรชีวภาพ หลักการขออนุญาตล่วงหน้า (Prior Informed Consent) ก่อนการเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น และต้องทำสัญญาส่วนแบ่งประโยชน์ตามกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.๒๕๔๒ และกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.๒๕๔๒ ของประเทศไทย โดยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาใดๆ ของทั้งสองฝ่ายจะต้องแสดงที่มาของทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เป็นข้อกำหนดเพิ่มเติมไปจากเงื่อนไขการขอรับความคุ้มครองที่กำหนดไว้ในกฎหมายสิทธิบัตร

๓. ในกรณีสินค้าดัดแปลงพันธุกรรม (GMOs) นั้น รัฐบาลต้องยืนยันรักษาสีทธิของประเทศไทยที่มีอยู่ภายใต้ข้อสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ในการใช้หลักการป้องกันไว้ก่อน (Precautionary Approach) ที่จะห้ามมิให้มีการนำเข้าจีเอ็มโอเข้ามาภายในประเทศ หากไม่มั่นใจถึงผลกระทบที่มีต่อสุขภาพและสภาพแวดล้อม

ประเทศไทยมีความชอบธรรมทุกประการในการห้ามการนำเข้าจีเอ็มโอจากต่างประเทศเข้ามาทดลอง หากเห็นว่าการทดลองนั้นเสี่ยงที่จะทำให้เกิดการปนเปื้อนของจีเอ็มโอจากแปลงทดลองกระจายไปในพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่อื่นใดนอกแปลงทดลอง ทั้งนี้โดยการทดลองเกี่ยวกับจีเอ็มโอในประเทศนั้นต้องอยู่ภายใต้กฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งมีหลักการคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรและการชดเชยความเสียหายกำหนดไว้อย่างชัดเจน

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายเสน่ห์ จางริก)

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

โทร/โทรสาร ๐ ๒๒๑๙ ๒๙๖๐